UKRAINE MEDIA CENTER

ОСВІТНІЙ HUB

UKRAINE2EU

Co-funded by the European Union

УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ЩО ЗМІНИТЬСЯ І ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО

Короткий звіт лекції
Андрія Грущинського,
голови правління
підприємства
«Київспецтранс»

2 лекція / листопад 2026

Відбулася лекція Освітнього хабу “Медіацентру Україна” про європейську інтеграцію. Вона була присвячена управлінню відходами: голова правління підприємства “Київспецтранс”, магістр міжнародних економічних відносин Андрій Грущинський розповів, як Європа вибудувала сучасну систему поводження зі сміттям, хто платить за збирання й перероблення відходів у ЄС та що європейські правила означатимуть для українських громад і споживачів. Також йшлося про те, що чекає Україну в цій сфері на шляху до членства в ЄС і чому ці зміни, хоч і потребують ресурсів, є необхідними та корисними для країни.

Нижче ми ділимося коротким оглядом лекції: ключовими тезами спікера, цифрами й орієнтирами, а також цитатами автора.

Усі цитати, наведені в документі, — це виключно думки, оцінки та прогнози спікера, і вони не є позицією організаторів. Цифри наведено станом на листопад 2026 року.

ЧОМУ ЦЯ ТЕМА ВАЖЛИВА

Управління відходами — одна з тих сфер, де різниця між Україною та ЄС найбільш помітна: в європейських країнах у повторний обіг повертається понад половина відходів, в Україні — не більше 5%. І ця різниця буде лише посилюватись, адже країни Євросоюзу мають на меті до 2035 року зменшити кількість відходів, які захоронюються на полігонах, до максимум 10%.

Київ планує лише посилювати інтеграцію з Євросоюзом, тож мова йде вже не про формальне виконання вимог, а про зміну самої культури поводження зі сміттям. Вона відкриває перед українцями чимало можливостей. Зокрема, економіка отримає нову галузь, яка наразі майже відсутня в нашій державі, — оброблення та відновлення відходів. У містах запрацюють сучасні сміттєпереробні підприємства, які перетворюють відходи на безпечний залишок. Українці отримають чисте довкілля і безпечні місця захоронення відходів, які не загрожують ґрунту, воді та повітрю. А сама система стане

чеснішою: кожен, хто утворює відходи, братиме участь у їхній подальшій долі.

Такі зміни потребують додаткових коштів, але це інвестиція, котра повертається чистішими містами та спокійнішим майбутнім для наступних поколінь.

КЛЮЧОВА ДУМКА

> *«Хтось пригадає чисті дороги для швидкого та безпечного пересування, хтось пригадає чисті двори, красиві різнокольорові контейнери. Так от, це все насправді є наслідком тих принципів і тієї культури, яку ми повинні трошки відкоригувати в себе. Євроінтеграція — це наслідування і використання тих методів і тих прийомів, завдяки яким наші сусіди по європейському континенту змогли досягти успіху»*

ГОЛОВНЕ ЗА ХВИЛИНУ

- Щороку в Україні утворюється близько 10 мільйонів тонн побутових відходів. В повторний господарський обіг повертається не більше 5% з них. Решта осідає на полігонах.
- Водночас, країни ЄС повертають до повторного обігу близько 55% відходів. До 2030 року цей показник має зрости до 60%, а до 2035 року становитиме 65%. Тоді, як на полігонах Євросоюзу до 2035 року зможе залишатися максимум 10% відходів.
- Основні принципи європейської системи управління відходами вже закладені в основу нашого законодавства. Зокрема, мова йде про ухвалений у 2022 році Закон України про управління відходами. Він набув чинності у 2023 році.
- Головне — не просто імплементувати європейські норми, а усвідомити їхні принципи, щоб вони стали частиною нашої культури.
- Українці платять за збирання, вивезення й захоронення відходів. Європейці також оплачують оброблення та відновлення. Відповідальність за це несуть не лише споживачі, а й виробники упаковки.
- Для переходу на нову систему Україні потрібні додаткові кошти, але вони спрямовуватимуться на конкретний результат: сучасні заводи, роздільне збирання і безпечні полігони.

ЯК ЄВРОПА ПРИЙШЛА ДО СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ

Поводження зі сміттям у Європі змінювалося поступово. Ще у 1970-1980-х роках біля європейських міст були такі самі сміттєзвалища, як і біля багатьох українських населених пунктів. Міста зростали й впиралися у межі цих територій, а нових місць для полігонів у густонаселеній Європі було майже неможливо знайти. Навіть збудований за сучасними технологіями полігон рано чи пізно заповнюється.

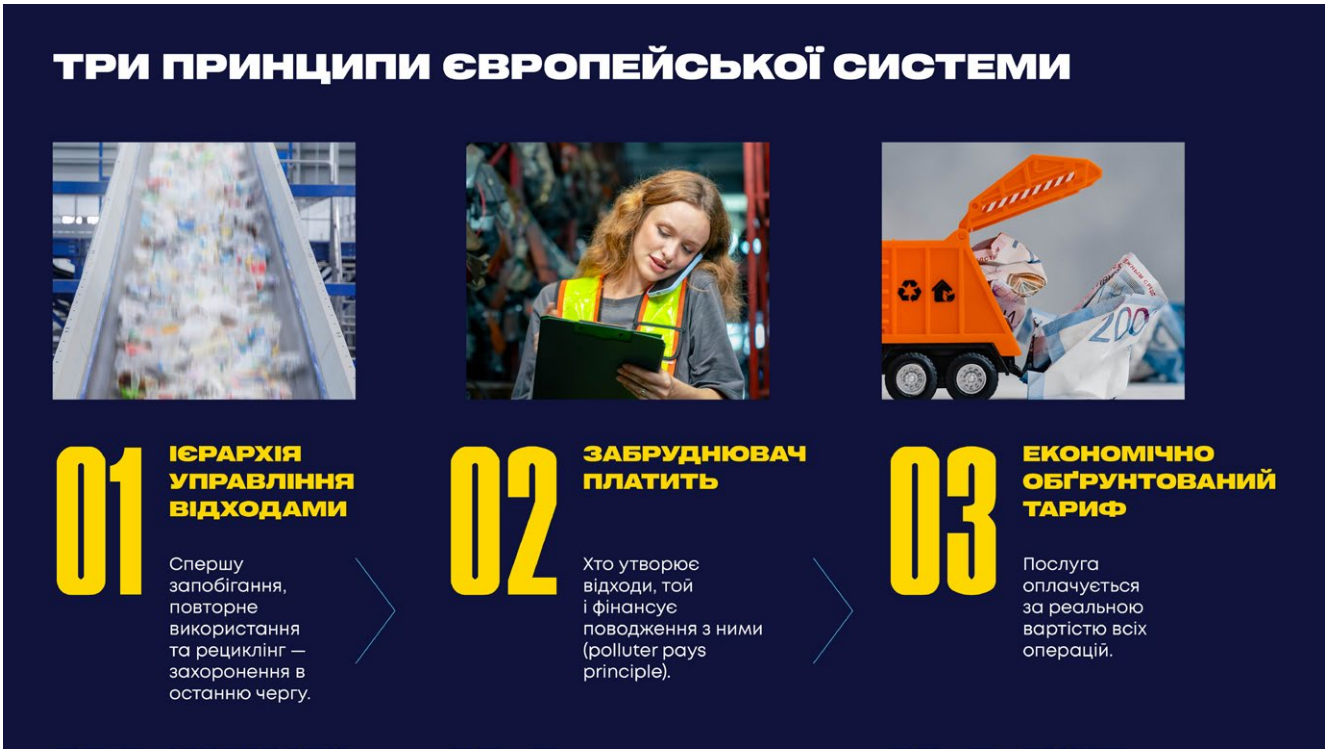
Тому європейці почали будувати сміттєпереробні заводи. Їхнє завдання — перетворити відходи на інертний залишок, який займає менше місця і не шкодить довкіллю. Сьогодні такі підприємства стали частиною міської архітектури: у Копенгагені на даху сміттєспалювального заводу облаштували гірськолижний спуск, а у Варшаві цього року запрацювала нова черга заводу вартістю близько 450 мільйонів євро. Він обробляє приблизно 200 тисяч тонн відходів на рік.

> *«Завод вирішує проблему того, що сміття містить велику кількість органіки, яка, розкладаючись, продукує неприємний запах. При контакті з атмосферними опадами утворюється рідка фаза, яка називається фільтратом. А при пожежах в атмосферу потрапляють речовини, шкідливі для людини, яка буде вдихати цей дим»*

В англійській мові сміттєпереробка — це waste treatment, тобто «оброблення», а не waste processing. Подібно до станції водоочищення, сміттєпереробний завод є передусім послугою для громади, яка робить місто безпечним.

ТРИ ПРИНЦИПИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПІДХОДУ

Європейське законодавство в цій сфері ґрунтується на трьох принципах.

> *«Перший принцип — це впровадження так званої ієрархії управління відходами. Друге — це принцип «забруднювач платить», який означає, що кожен, хто утворив той чи інший відхід, має понести відповідальність і взяти участь у його подальшій долі. І третій принцип — ці послуги повинні надаватися за економічно обґрунтованим тарифом»*

Ієрархія управління відходами має п'ять ступенів. Її закладено в європейській директиві 2008 року, а в Україні вона лягла в основу закону про управління відходами. Йдеться про такі ступені:

- запобігати утворенню відходів;
- максимально використовувати речі повторно;
- відокремлювати й переробляти те, що може стати вторинною сировиною;
- отримувати енергію з того, що не вдалося переробити;
- розміщувати відходи на полігонах як крайній і найменш бажаний захід.

Наріжним каменем кожного з цих кроків є результат, максимально сприятливий для довкілля.

Принцип «забруднювач платить» працює не лише через комунальний тариф. В Європі покладають більше обов'язків і на виробника: компанії відповідають за долю упаковки, яку випускають на ринок. Для цього вони створюють неприбуткові організації, які фінансують роздільне збирання, сортування і подальшу переробку упаковки. Витрати закладаються в собівартість товару. Подорожчання становить до 2%.

> *«Завдяки європейській директиві виробники мають зобов'язання нести відповідальність за долю тієї упаковки, яку вони випускають на ринок. Для реалізації такої відповідальності вони створюють неприбуткові організації, які фінансують роздільне збирання такої упаковки, сортування і подальше відновлення таких відходів»*

СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

Нині в нашій державі основні послуги, які отримує та оплачує споживач, — це збирання, перевезення та захоронення.

> *«В Україні поки що йдеться виключно про збирання, вивезення і захоронення відходів. Натомість в країнах Європейського Союзу цей спектр послуг має ще одну важливу складову. Це складова відновлення чи оброблення відходів»*

За офіційною статистикою, в Україні щороку утворюється близько 10 мільйонів тонн побутових відходів. У повторний обіг повертається не більше 5%, а решта потрапляє на полігони — щонайменше 9,5 мільйона тонн на рік, або понад 26 тисяч тонн на добу. Лише 10-15% відходів захоронюють на полігонах із протифільтраційним екраном та дотриманням необхідних технологій.

> *«В повторний господарський обіг, тобто через рециклінг і відновлення, в Україні повертається не більше 5%. Порівняйте це з показником 55% в країнах Європейського Союзу»*

ОРІЄНТИРИ ЄС

Європейські країни мають амбітні цілі на майбутнє. Раніше заплановані показники успішно виконані. Тож, за словами спікера, є підстави вважати, що нових цілей також зможуть досягнути.

> *«Зараз є зобов'язання до країн ЄС в повторне використання і рециклінг направляти порядка 55% від загальної маси таких відходів. Задача стоїть в 2030-му році збільшити цей відсоток до 60%, в 2035-му році довести до 65%. Не менш амбітна ціль — в 2035-му році зменшити кількість відходів, які захоронюються на полігонах, до максимум 10%»*

ФІНАНСОВЕ ПИТАННЯ

Переробка — це послуга, і для її роботи потрібне стабільне фінансування. Саме тому європейські тарифи складніші за українські: вони охоплюють не лише вивезення та захоронення, а й оброблення відходів.

У Києві тариф на управління відходами встановили у вересні 2022 року, і станом на листопад 2026-го киянин платить близько 45 грн на місяць. Економічно обґрунтований тариф за нинішніми операціями — збирання, перевезення й захоронення — становить приблизно 95 грн, тобто менше 2 євро. Натомість, середнє європейське домогосподарство платить 15-30 євро на місяць. У Копенгагені — 400-500 євро на рік за домогосподарство. В розрахунку на особу це 6,5-13 євро на місяць, тоді як в Україні — 1,4-2,2 євро.

Різниця пов'язана не лише з рівнем доходів, а й зі структурою тарифу: в ЄС він покриває весь цикл, і саме це дає змогу працювати галузі оброблення відходів. До того ж такі об'єкти мають гарантії від муніципалітетів, а інколи й від держави, що на завод буде поставлено погоджену кількість відходів і послугу оплатять повністю протягом узгодженого терміну.

Ці зміни потребують додаткових витрат, але вони вкладаються в конкретний результат — сучасну інфраструктуру, чисте довкілля і безпечні полігони. Це той самий шлях, який уже пройшли європейські міста.

> *«Це не тільки різнокольорові контейнери для збирання, а й прекрасні сучасні сміттєпереробні підприємства, які виконують дуже важливу функцію життєзабезпечення міста. Вони перетворюють відходи на безпечний інертний залишок, який можна розмістити на сучасному полігоні і який не буде шкодити довкіллю»*

НОВА КУЛЬТУРА

Європейські країни формували свою модель сортування відходів десятиліттями. Особливо важливо те, що йдеться не про окремі кроки, а про цілу культуру. Українське суспільство дедалі більше усвідомлюватиме відповідальність за свої відходи, а це дозволить створити для галузі необхідну законодавчу базу та гарантії.

> *«Ми не отримуємо в спадок землю чи навколишнє середовище, а позичаємо у своїх нащадків. З кожним роком суспільна свідомість буде прогресувати, ставати більш відповідальною. І це дозволить створити умови для того, щоб в Україні дійсно розвинулась галузь оброблення твердих побутових відходів»*

Проєкт підготовлено за фінансової підтримки Програми Ukraine2EU.
Погляди та висловлені думки є виключною відповідальністю авторів лекцій і не обов'язково відображають позицію Програми Ukraine2EU або Європейського Союзу.